

ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Кожна людина, усвідомлюючи факт свого існування, рано чи пізно замислюється над тим, для чого вона прийшла на цю землю, яке її завдання, на кінець – для чого вона живе на світі. Тому завше, у всі часи й віки, люди прагнули пізнати самих себе, своє «я». У порівнянні з усім існуючим живим світом, людина в ньому є найунікальнішою істотою, яка володіє досконалим розумом, свідомістю, величезною силою створювати або руйнувати, нести в собі добро чи зло. Вона є необмеженою в можливостях розвитку й удосконаленні.

Кожна людина сама по собі являє систему зі складною структурою; кожен індивід у своєму побуті прагне забезпечити для себе умови, засоби до існування, свої інтереси, необхідні потреби. Саме потреби є найважливішою формою людської взаємодії зі світом, з духовністю, матеріальними необхідностями ... З поняттям «потреби» тісно пов'язане поняття «цінності». Ці два поняття, ніби доповнюють одне одного, як дві сторони єдиного цілого, як система, як орієнтир життя людської діяльності.

Якщо говорити про цінності та їхнє значення, то насамперед варто сказати, що найбільшою з усіх цінностей є сама людина, її життя. Проте за складом своєї природи, душі й характеру кожна індивідуальність є різною й неповторною. Тому потреби й цінності, в тому числі й цінність життя, в різних людей бувають різними. Для більшості (якщо не для всіх), цінність життя найперше полягає в міцному здоров'ї, в фізичній силі, у власному щасті й щасті сім'ї, в її добробуті й злагоді:

Де згода в сімействі, де мир і тишина,
Щасливі там люди, блаженна сторона.
Їх Бог благословляє, добро їм посилає
І з ними вік живе.

Так співається в одній з українських пісень невідомого, але, як бачимо, талановитого автора. Інші вважають одною з основних цінностей є самовизначення: здобуття освіти, високого становища в суспільстві, а за тим доброго заробітку, накопичення грошей, придбання гарного власного будинку чи квартири в столиці чи іншому престижному місті, дачі, дорогого автомобіля-іномарки, а то й яхти чи літака, а ще проводити відпочинок за кордонами чи то в сімейному колі, а чи з близькими друзями десь на теплих водах і пляжах, (як наші українські народні депутати та й не тільки вони). Світ цінностей є неосяжним. Окремі люди поринають у науку, в творчість, реалізуючи свій талант, здібності, розум і вміння в тих чи інших відкриттях, винаходах, які облегшують фізичну працю людей, їхнє буття, будуючи прекрасні будівлі, мости, кораблі, літаки, ракети, оборонні засоби, удосконалюють медицину, пишуть наукові праці, літературні твори, музику тощо. Є чимало таких, які надають першорядного значення суспільно-політичним, ідеологічним чи релігійним цінностям: боротьбі за справедливість і свободу, за права людини, за державність, приносячи часто в жертву власне життя, як героїня Франції Жанна Дарк; як чеський релігійний мислитель, філософ і реформатор, «світоч правди й великий мученик», – за словами Тараса Шевченка, – Ян Гус або як ті, котрі піддавались четвертуванню й колесуванню, як Іван Гонта, як Павло Полуботок; або ті, котрі йшли на довгі роки на каторги чи заслання, як кошовий Запорізької Січі Дмитро Калнишевський, як Тарас Шевченко; котрі гинули в боротьбі за ідею, як Головний командир УПА Роман Шухевич, як тисячі учасників національно-визвольних змагань; як український патріот Михайло Прусак із села Слобідка (нині Кам'янки), Терехівлянського району на Тернопільщині, якого сталінсько-беріївські карателі в 1941 році намагалися арештувати. Побачивши небезпеку, разом із дружиною, схопивши зброю, вони вскочили в землянку схованку. Карателі кричали: «Выходи, сдавайся!» Та український патріот із своєю вірною подругою, які чекали з дня на день народження дитини, не думали здаватися в руки катом. Із рук червоних убивць полетіли гранати. Прусакі відкидали їх, знищуючи енкаведистів їхньою ж зброєю. Розлучені чекісти притягли гармату. Від розриву гарматної кулі обірвалося молоде життя патріотів...

Вічної слави здобули й наші сучасники – Герої Небесної сотні, які без зброї, з дерев'яними щитами в руках кидалися на порятунок тяжко поранених друзів, хоч і самі гинули від снайперської кулі ката.

Не можемо не згадати при тому наймолодшого з юнаків Тернопільщини, котрий народився в рік, коли Україна була проголошена Незалежною, героя Небесної сотні Устима Голоднюка з

міста Збаража, який разом із своїм батьком, не задумуючись, кинувся в полум'я столичного Майдану, щоб захистити рідний край від загрози, котра насувалася на Батьківщину. Для нього Україна була понад усе, найбільшою з усіх цінностей. І впав він на полі слави, як герой, скошений кулею ворожого снайпера... Як можна не згадати й тих українських волонтерів-добровольців, котрі, ризикуючи своїм власним життям, допомагають воїнам АТО збором коштів на харчування, та придбання одягу, на озброєння чи лікування поранених !

Духовно багата людина вважає цінністю справжню дружбу, незрадливу любов, доброзичливе ставлення до інших, милосердя й безкорисливу допомогу тим, які її потребують: бідним, хворим, інвалідам, людям похилого віку; гуманне ставлення до своїх «менших братів», до викинутого кимось, безпомічного кошеняти, до пораненого голуба чи іншої тварини й пташки. Щоправда, духовність не завжди можна побачити, не можна її ні купити, не можна її продати, та вона відчутна серцем через ті чи інші добрі, людяні вчинки.

Як знаємо, в житті не все є гладким і пухнастим. Серед величезної маси людства проживає певна частина таких, які відійшли від принципів людяності й стали, на думку Є. Сверстюка, «блудними синами», опустилися на дно суспільного буття. Це різного гатунку лиходії: шулери й обманщики, п'яниці й крадії, убивці й насильники, повії й наркомани, зрадники, морально збочені й деградовані злочинці. У них своя «мораль», свої «цінності». Одні з них народилися з готовими задатками, отриманими від своїх батьків, інші стали такими через батьківський недогляд, через вплив «вулиці», бездіяльність, розпусту, нестачу грошей, невдале життя, яке не склалося в них унаслідок суспільної несправедливості; через втрату дорогої людини, вірного друга, смерть коханої дружини, чи через її зраду або через інше «щось», яке порушило нормальний психічний стан. Будь-які аморальні вчинки не приносять нікому ні честі, ні слави й не можуть мати оправдання.

Народ не може миритися з неправдою, зі злом, з обезцінюванням людського життя які, на жаль, не перевелися й у сучасному світі, в світі високих наукових відкрить: електроніки й кібернетики, медицини, польотів людини в Космос й інших досягнень науки. Не перевелися вони й у нас, у нашій українській державі.

Особливою категорією є індивіди сильних характерів, сильної волі, для яких чи не найважливішою цінністю в житті є політика, а властиво, політиканство, потреба влади, зверхності, вождизму не тільки над своїми співвітчизниками, а й іншими народами, й мету свою вони вбачають, (а, буває, й здійснюють) через народні бунти, повстання й революції, через кровопролитні війни чи інші авантюри. Людське життя для таких цінності не становить.

Чи ж усвідомлюють нині наші сучасники, що щастя не в багатстві, не у владі, не в доларах, які покладено в якісь там іноземні банки; не в дачних будівлях, чи інших матеріальних цінностях? Щастя – не в загарбницьких війнах, у поневоленні сильними слабших ... Найбільшим щастям і цінністю для людини (для націй і народів) є духовність, той генофонд, що даний людям Богом. Його не можна купити за гроші, але без якого не можуть бути люди щасливими, не може зберегти себе жодна людина, нація, не може існувати ніяка держава.

Література

1. *Біблія, Святе Письмо старого та нового завіту*, 1988 р.
2. *Соціальна філософія, Короткий енциклопедичний словник, під редакцією В. П. Андрущенка, М. І. Горлача.* – К.: «Рубікон», 1997р., – С. 386.
3. *Гегель Г., Енциклопедія філософських наук.* – М., 1997 г., – с.338.
4. *Сковорода Г.С., Сад пісень, Вибрані твори, в-во дитячої літератури Веселка.* – К., 1972 р.
5. *Огієнко І., Українська культура, в-во Книгарні Є. Череповського.* – №4. – К., 1918.
6. *Ващенко Г. Виховний ідеал. Підручник для педагогів, вихователів, молоді і батьків.* – Т.1, Полтава, 1934 р.
7. *Ващенко І., Загальні методи навчання.* – К. 1997 р. – с.12.
8. *Бех І.Д., Духовні цінності в розвитку особистості, К. 1997 р. – с.124–127.*
9. *Сверстюк Є.О. На святі надії (вибране).* – К., в-во «Наша віра», 1999 р.
10. *Каменюк О. М. Жінка з неспокоїним серцем. ТОВ «Гал-Друк, м. Тернопіль, 2011 р. – с. 190.*
11. *Шумка М. Л. Символіка та мова як репрезентанти національної ідентичності та чинники націєтворення [Текст] / М. Л. Шумка // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевиц, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 114-137.*